

Vergaderjaar 2013–2014

29 521

Nederlandse deelname aan vredesmissies

Nr. 246

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 23 mei 2014

De vaste commissie voor Defensie heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Ministers van Defensie, van Buitenlandse Zaken, voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking en van Veiligheid en Justitie over de brief van 28 maart 2014 over de transporthelikoptercapaciteit van MINUSMA (Kamerstuk 29 521, nr.241).

De Ministers hebben deze vragen beantwoord bij brief van 22 mei 2014. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
Ten Broeke

De adjunct-griffier van de commissie,
Mittendorff

1

Betaalt de Verenigde Naties (VN) mee aan de kosten voor het totaal budget voor de VN Multidimensional Integrated Stabilisation Mission in Mali (MINUSMA), dat op 215,15 miljoen euro is uitgekomen? Zo ja, welk deel van de kosten wordt door de VN betaald? Zo nee, waarom niet?

47

Is reeds bekend hoeveel restitutie u krijgt van de VN voor de additionele uitgaven?

De VN hanteren een vergoedingensysteem voor landen die een bijdrage leveren aan VN-missies. Dit geldt ook voor MINUSMA. Momenteel onderhandelt Nederland nog met de VN over het *Memorandum of Understanding* (MOU). Na ondertekening (naar verwachting nog voor de zomer) zullen de VN overgaan tot vergoeding voor het door Nederland ingezette personeel. Naast de MOU wordt ook nog onderhandeld over de vergoeding voor de specifieke Nederlandse bijdragen, zoals de gevechtshelikopters en de Scan Eagle maar ook over de bouw van het kamp te Gao. De uitkomst van deze onderhandelingen wordt vastgelegd in een *Letter of Assist* (LoA). Naar verwachting vindt ondertekening van de verschillende LoA's na de zomer plaats waarna ook de betalingen zullen beginnen.

2

Is voor de door u te betalen kosten nog ruimte in Budget Internationale Veiligheid (BIV)? Welke deel gaat ten laste van uw begroting?

Er was onvoldoende ruimte in het BIV in 2014 en 2015. Door toevoeging van middelen uit de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) eindejaarsmarge 2013 en uit de HGIS-reservering voor onvoorziene uitgaven is er de benodigde financiële ruimte gecreëerd in 2014 en 2015. Dit zal worden verwerkt in de Voorjaarsnota 2014. Voor 2016 is ruimte in het BIV aanwezig ter dekking van de aanvullende kosten (zie ook het antwoord op vraag 42).

3

Wat is op dit moment het dreigingsbeeld? Wat is er anders dan het eerdere dreigingsbeeld en welke oorzaken liggen ten grondslag aan het huidige dreigingsbeeld?

33

Waarop is de verwachting gebaseerd, dat de frequentie van de beschietingen zullen toenemen? Ligt het toenemen van de frequentie van de beschietingen in de lijn der verwachting en in hoeverre was dit voorzienbaar?

36

Betekent de verwachting dat de frequentie van beschietingen zal toenemen dat het dreigingsniveau voor de regio Gao is, of wordt, opgeschaald?

44

Betekent het feit dat de Nederlandse militairen in beschermende containers worden gehuisvest ook dat het dreigingsniveau van de missie door de Militaire Inlichtingen en Veiligheidsdienst (MIVD) is opgeschaald?

De veiligheidssituatie wordt voortdurend beoordeeld. Het dreigingsniveau voor Noord-Mali is momenteel matig tot significant en voor Gao significant. Een dreigingsniveau berust op de intenties, activiteiten en capaciteiten van de gewapende groeperingen in een bepaald gebied. In Gao is de dreiging van indirect vuur (IDF) bepalend voor het algemene

dreigingsniveau. De grond-luchtdreiging in Noord-Mali is sinds december 2013 vastgesteld op hoog voor vliegtuigen en helikopters op lage vlieghoogte.

De verwachting dat de frequentie van indirecte beschietingen zal toenemen, berust op de verwachte toename van het aantal buitenlandse troepen in Gao en de fysieke uitbreiding van het VN-kamp.

4

Beschikken de Nederlandse Chinook transporthelikopters over voldoende beschermingsmiddelen om aanvallen met moderne Man Portable Air Defense Systems af te weren?

De Chinook transporthelikopters beschikken over zelfbeschermingsmiddelen. Over de mate van bescherming van deze middelen tegen de dreiging van *Man Portable Air Defense Systems* (MANPADs) worden om veiligheidsredenen in het openbaar geen mededelingen gedaan.

5

Zijn er op en rondom het Nederlandse kamp extra maatregelen genomen om de Nederlandse helikopters te beschermen tegen beschietingen bij de start en landing?

Op en rond het Nederlandse kamp en het vliegveld Gao zijn diverse beschermende maatregelen genomen op basis van het dreigingsbeeld ter plaatse. Het dreigingsbeeld wordt continue beoordeeld en indien het dreigingsbeeld wijzigt, worden de beschermende maatregelen aangepast. Over deze beschermende maatregelen worden om veiligheidsredenen in het openbaar geen inhoudelijke mededelingen gedaan.

6

In hoeverre hindert de beperkte mogelijke inzet van de thans aanwezige transporthelikopters in Mali de operationele uitvoering van MINUSMA?

7

Welke ontwikkelingen laten zien dat de medische evacuatie (MEDEVAC) per helikopter niet onafgebroken kan worden gegarandeerd? Wat zijn de consequenties daarvan?

8

Welke ontwikkelingen maken, gelet op de eerder door u gegeven garantie dat de MEDEVAC voldoende afgedekt zou zijn door de Fransen, dat de situatie nu zo is dat MEDEVAC niet onafgebroken kan worden gegarandeerd?

10

Welke omstandigheden hebben ertoe geleid dat er voor de MEDEVAC plots niet meer volledig op de Fransen kon worden vertrouwd?

De door de VN gehuurde civiele helikopters kunnen niet onder gevechtsomstandigheden worden ingezet. Daarnaast zijn zij 's nachts beperkt tot het starten en landen op vliegvelden. Hierdoor kunnen deze helikopters niet 24 uur per dag medische evacuaties uitvoeren. Ook de tot op heden aan de VN aangeboden militaire helikopters hebben deze beperkingen. Zoals bekend, kan in noodgevallen worden teruggevallen op Franse helikopters van operatie SERVAL. Operatie SERVAL kan echter alleen toestellen beschikbaar stellen als zij zelf geen operaties elders uitvoert. Feit is dat de helikopters van operatie SERVAL vier tot zes dagen per maand op een andere locatie worden ingezet. In dat geval zouden Nederlandse eenheden zich moeten beperken tot die afstanden waarop medische evacuatie over de grond mogelijk is.

9

Zijn de drie civiele transporthelikopters voor MEDEVAC de helikopters van de Franse MEDEVAC-capaciteit, waarvan er op het vliegveld van Gao twee staan die voor deze taak zijn uitgerust en waar u in het eerdere debat naar verwijst? Zo nee, welke helikopters zijn dit dan? Zo ja, waarom kunnen de Fransen hun eerdere toezegging dat zij voldoende helikopters beschikbaar hebben voor MEDEVAC niet nakomen?

Nee, de VN hebben deze drie civiele helikopters zelf gehuurd om te voorzien in de eigen MEDEVAC behoefte. Deze helikopters zijn gestationeerd in Timboektoe, Mopti en Gao.

11

Van welk land of welke landen heeft MINUSMA de drie beschikbare civiele transporthelikopters voor MEDEVAC gehuurd?

De drie civiele helikopters worden gehuurd van twee bedrijven die in Rusland zijn gevestigd.

12

Wat is de reden van het feit dat deze toestellen alleen 's nachts op vliegvelden kunnen landen?

Deze helikopters kunnen 's nachts alleen op vliegvelden landen wegens het ontbreken van nachtzichtapparatuur en/of onvoldoende specifiek voor nachtvluchten getrainde bemanningen.

13

Wat zijn de consequenties van het feit dat deze transporthelikopters niet onder gevechtssituaties kunnen worden ingezet?

Vanwege de afwezigheid van beschermingsmiddelen kunnen zij niet onder gevechtssituaties worden ingezet. Hierdoor bieden deze helikopters onvoldoende waarborg voor de evacuatie van (Nederlandse) militairen tijdens gevechtssituaties.

14

Is het niet handig om transporthelikopters te hebben die te allen tijden ingezet kunnen worden, dus ook onder gevechtssituaties in het geval van beschietingen?

Ja. De *force generation* was en is nog steeds gaande. Toen Nederland de bijdrage aan de missie samenstelde, was de verwachting bij de VN dat andere landen transporthelikopters zouden leveren die onder alle omstandigheden zouden kunnen worden ingezet. Inmiddels is duidelijk geworden dat dit niet het geval is. Dit heeft het kabinet doen besluiten alsnog transporthelikopters met zelfbeschermingsmiddelen toe te voegen aan de Nederlandse bijdrage.

15

Is het uitgangspunt «dat er per operatie wordt gepland wat er beschikbaar is voor een MEDEVAC en als er onverhoopt onvoldoende beschikbaarheid is van de medische evacuatie, wordt er niet opgetreden» nog van toepassing? Zo ja, wat betekent dit voor de effectiviteit van de Nederlandse militairen? Zo nee, waarom niet en wat is het huidige uitgangspunt?

31

Welke gevolgen heeft het voor de eerder gemaakte afspraken over de Nederlandse missiedoelen, nu de Chinook helikopters naar verwachting pas in oktober 2014 inzetbaar zijn?

Zoals ook uiteengezet tijdens het debat op 11 en 12 december jl. zullen de Nederlandse speciale eenheden zich er bij de planning van een operatie van vergewissen dat ondersteuning voor medische evacuatie beschikbaar is. Indien de helikopters niet beschikbaar zijn, wordt het optreden aangepast of gaat de operatie niet door. Zolang de Nederlandse transport-helikopters nog niet inzetbaar zijn, kan dit ertoe leiden dat er vier tot zes dagen per maand beperkt wordt geopereerd.

16

Is er een afspraak tussen u en Frankrijk over het gebruik van de MEDEVAC-helikopters of is er enkel een afspraak hierover tussen de VN en Frankrijk?

27

Maken de afspraken tussen Nederland en Frankrijk over de reguliere MEDEVAC deel uit van de overeenkomst tussen de VN en Frankrijk?

De afspraken tussen de VN en Frankrijk zijn ook van toepassing op Nederland. Dit is ook zo besproken op CDS-niveau en op ministerieel niveau tussen Frankrijk en Nederland. Nederland heeft geen afwijkende afspraken gemaakt.

17

Wanneer is bekend geworden dat de afspraak met Frankrijk over de inzet van de MEDEVAC-helikopters tot gevolg had dat er vier tot zes dagen per maand geen toestellen beschikbaar zijn?

Tijdens de gehele planningsfase is gekeken naar de beschikbaarheid van transporthelikopters. Zoals gezegd, zie vraag 14, de *force generation* was en is nog steeds gaande. Het was bekend dat de Franse helikopters ook elders zouden kunnen worden ingezet. Na het Nederlandse besluit tot deelneming en na plaatsing van de eerste stafofficieren binnen MINUSMA is op 22 januari 2014 duidelijk geworden dat de Franse helikopters vier tot zes dagen per maand niet in Gao aanwezig zijn.

18

Klopt het dat door Frankrijk is toegezegd dat indien er geen MEDEVAC-helikopters beschikbaar zouden zijn, er alsnog zogenaamde «casualty evacuation» helikopters beschikbaar zouden worden gesteld?

Ja, in noodgevallen zet MINUSMA of Frankrijk, alle geschikte en beschikbare helikopters in om gewonden te transporteren.

19

Zijn de zogenaamde «casualty evacuation» helikopters, die door Frankrijk beschikbaar zouden worden gesteld, van onvoldoende kwaliteit?

20

Zijn de zogenaamde «casualty evacuation» helikopters, die door Frankrijk beschikbaar zouden worden gesteld, toch niet beschikbaar? Zo nee, welke reden ligt er aan ten grondslag dat de «casualty evacuation» helikopters alsnog niet beschikbaar zijn?

Voor medische evacuatie kan iedere transporthelikopter worden ingezet. Er zijn twee gangbare termen, namelijk MEDEVAC en CASEVAC. Bij MEDEVAC is de helikopter ingericht voor medische evacuatie en is er een medisch team aan boord. Bij CASEVAC is dit niet het geval. Alle Franse helikopters zijn geschikt voor CASEVAC. Frankrijk heeft een aantal helikopters specifiek uitgerust voor MEDEVAC. We spreken dus over verschillende helikopters. Ook de helikopters die voor *casualty evacuation* kunnen worden ingezet zijn per maand vier tot zes dagen niet beschikbaar vanwege operaties elders in Mali.

21

Is het in het verleden wel eens voorgekomen dat in noodgevallen helikopters van operatie SERVAL vluchten hebben uitgevoerd voor MINUSMA? Zo ja, wanneer en wat was de ervaring toen?

Ja. Zo is op 11 januari en 29 maart 2014 bijstand verleend aan eenheden uit respectievelijk Tsjad en Niger. De ervaringen waren positief.

22

Wanneer is er sprake van «noodgevallen»?

Er is sprake van noodgevallen indien grondeenheden van MINUSMA luchtsteun of acute medische zorg nodig hebben waarover zij zelf in onvoldoende mate beschikken.

23

Hoe gaat u met een situatie om als er sprake is van een noodgeval en de operatie SERVAL zelf ook operaties aan het uitvoeren is?

24

Hoe gaat u met situaties om als operatie MINUSMA in een noodgeval zit, terwijl de helikopters van de operatie SERVAL in de (reguliere) periode van vier tot zes dagen per maand op een andere locatie zijn ingezet?

Op die vier tot zes dagen per maand dat de Franse helikopters op een andere locatie zijn, wordt daarmee in de planning en bij de uitvoering van operaties rekening gehouden. Zodra de Nederlandse transporthelikopters operationeel zijn, zijn de Nederlandse eenheden maximaal inzetbaar.

25

Is er al meer zicht op de inzetbaarheid van de Nederlandse eenheden in mei 2014 in verband met de opbouw van het kamp en de personele sterkte?

48

Kan de eerste voortgangsrapportage begin mei worden opgeleverd?

Uw Kamer is hierover geïnformeerd in de voortgangsrapportage over de Nederlandse bijdrage aan MINUSMA. De voortgangsrapportage is op 12 mei jl. aan uw Kamer aangeboden.

26

Kunt u aangeven of de beschermende containers, waarin Nederlandse militairen zich huisvesten en waarvoor in 2014 een bedrag van 13,8 miljoen euro is uitgegeven, hergebruikt kunnen worden? Zo ja, is dit direct een investering voor de eventuele missies in de toekomst?

De containers kunnen worden hergebruikt. Nederland bouwt zijn kamp als onderdeel van het veel grotere MINUSMA-kamp. Met de VN zijn onderhandelingen gaande om voor deze werkzaamheden en voor het gebruikte materieel een financiële vergoeding te krijgen. Aan het einde van het Nederlandse verblijf moet blijken of ze worden overgedragen aan de VN, een ander land of dat ze mee terug gaan naar Nederland.

28

Wat zijn de gevolgen van het toevoegen van drie Chinook transporthelikopters voor het bedrijfsproces, onder andere voor training, de Luchtmobiele Brigade en het Defensie Helikopter Commando?

34

Wat is de impact van het toevoegen van drie Chinook transport-helikopters op de gereedheid en de verplichtingen ten aanzien van bijvoorbeeld de EU-Battlegroup of de NAVO Response Force (NRF)?

Het uitzenden van militaire capaciteiten leidt tot een noodzakelijke beschouwing van prioriteiten en eventuele herverdeling van de achterblijvende capaciteit voor andere internationale verplichtingen en het trainings- en opleidingsprogramma. Ook het uitzenden van de drie Chinook-helikopters heeft gevolgen voor de beschikbaarheid van helikopters voor de Nederlandse internationale verplichtingen en de geplande trainingsuren voor crews van het Defensie Helikopter Commando en andere defensieonderdelen. Voor de internationale verplichtingen geldt dat, ondanks het feit dat op beperktere schaal aan de voorbereidende oefeningen kan worden deelgenomen, Nederland kan blijven voldoen aan de verplichtingen voor de *EU-Battlegroup* in 2014 en de *NATO Response Force* in 2015. Momenteel wordt bekeken hoe de beschikbare helikopteruren voor training en opleiding over de verschillende krijgsmachtdelen moeten worden verdeeld. De impact van deze nieuwe verdeling op het trainingsprogramma van de defensieonderdelen, waaronder de Luchtmobiele Brigade, kan pas daarna worden bepaald.

29

Brengt u de drie Chinook helikopters in bij de VN? Heeft de VN dit geaccepteert? Zo nee, zijn de drie Chinook helikopters exclusief voor Nederlands gebruik? Zo ja, welke afspraken zijn er gemaakt over de kosten en het personeel?

De drie Chinook-helikopters zijn aangeboden naar aanleiding van een verzoek om transporthelikopters vanuit de VN. De VN hebben informeel al gesteld het Nederlandse aanbod te accepteren, de formele reactie wordt op korte termijn verwacht. Over de kosten voor personeel, instandhouding en ingezet materieel wordt met de VN onderhandeld (zie hiervoor ook het antwoord op vraag 1).

30

Welke infrastructurele maatregelen moeten ter plaatse nog worden getroffen voor de ontplooiing van de Chinook helikopters? Hoeveel tijd is hiermee gemoeid en wat zijn de bij de infrastructurele maatregelen horende kosten?

Voor de ontplooiing van de Chinook-helikopters moeten drie opstelplaatsen en een taxibaan worden aangelegd. Ook zijn woon- en werkvoorzieningen voor het Chinook-detachement nodig. Daarnaast moeten de eetzaal, de *welfare* voorzieningen en de water- en afvalwatercapaciteit worden vergroot. Vanwege de onvoorspelbare en extreme klimatologische omstandigheden tijdens de zomermaanden zullen de benodigde

werkzaamheden twee tot vier maanden gaan duren. De kosten van de infrastructurele maatregelen voor de ontplooiing van de Chinook-helikopters bedragen naar schatting € 6 miljoen. Deze kosten worden gedeeltelijk door de VN vergoed. Over de hoogte van de vergoeding wordt nog onderhandeld (zie hiervoor ook het antwoord op vraag 1).

32

Welke gevolgen heeft het voor de eerder gemaakte afspraken over de Nederlandse missiedoelen nu pas eind mei 2014 de Nederlandse eenheden volledig inzetbaar zijn, inclusief de beperkingen voor het missiegebied, als gevolg van het ontbreken dan wel beperkt beschikbaar zijn van helikopters voor medische evacuatie?

MINUSMA is nog in opbouw. De Nederlandse missiedoelen zijn nog steeds haalbaar als de Nederlandse eenheden eind mei 2014 volledig inzetbaar zijn. Door het toevoegen van Chinook-helikopters gelden de beperkingen van enkele dagen per maand die samenhangen met de beschikbaarheid van helikopters voor medische evacuatie slechts tijdelijk.

35

Welke oorzaken liggen ten grondslag aan het feit dat het zeetransport van Nederlands materieel voor Gao is vertraagd? Hoe wordt in de toekomst voorkomen dat dergelijke vertragingen zich voordoen bij het transport van materieel naar een missiegebied?

Bij een VN-operatie zijn de VN bij de ontplooiing verantwoordelijk voor het transport van personeel en materieel naar het uitzendgebied. Het vertraagde zeetransport betrof een transport dat door de VN werd verzorgd. Het zeetransport van Nederlands materieel voor Gao liep vertraging op omdat de reder de gemaakte afspraken niet is nagekomen. De VN hebben vervolgens een andere reder ingeschakeld en het Nederlandse transport met voorrang behandeld. De VN hebben inmiddels gesteld onbetrouwbare reders uit te sluiten van vervolgoeddrachten.

37

Is MINUSMA in staat geweest om de daders van de beschietingen in Gao van de afgelopen maanden en de recente beschietingen richting het Nederlandse kamp van 15 april jl., op te sporen of anderszins te achterhalen welke groeperingen er achter de beschietingen zaten en met welke bedoelingen?

In verband met deze beschietingen zijn er verschillende aanhoudingen geweest in de regio Gao. Over het motief en de identiteit van de daders bestaat vooralsnog geen duidelijkheid.

38

In hoeverre is het mogelijk bilaterale afspraken te maken, zoals door u en Frankrijk over de inzet en beschikbaarheid van helikopters, binnen het kader van een missie van de Verenigde Naties?

De VN verwachten van MINUSMA-deelnemers dat zij afspraken met derden door de VN laten maken. Het is voor de deelnemende landen wel mogelijk om onderling afspraken te maken over kleinschalige logistieke samenwerking. Zo heeft Nederland met Frankrijk afspraken gemaakt over logistieke ondersteuning ten aanzien van het medegebruik van delen van het Franse kamp en ondersteuning bij de assemblage van helikopters in Bamako (volgend op de verplaatsing per vliegtuig naar Mali). Voor de

operationele samenwerking heeft Frankrijk een *Technical Agreement* met de VN gesloten. In dezen vallen de Nederlandse eenheden, zoals te doen gebruikelijk, terug op gemaakte afspraken tussen Frankrijk en de VN.

39

In hoeverre zijn er in het kader van MINUSMA bindende afspraken gemaakt over de inzet van helikopters?

Zowel de gevechts- als de transporthelikopters heeft Nederland aangeboden in een zogeheten *Note Verbale*. De inzet van de Apache-gevechtshelikopters is door de VN eveneens door middel van een *Note Verbale* geaccepteerd. Detailafspraken over de inzet worden vastgelegd in een *Letter of Agreement* (LoA). Nederland verwacht op korte termijn de formele reactie van de VN op het aanbod van de Chinook-transporthelikopters. De LoA wordt naar verwachting na de zomer ondertekend.

40

In hoeverre worden de Nederlandse Chinook transporthelikopters ook door andere, aan MINUSMA deelnemende, landen gebruikt?

De Chinook-helikopters staan onder bevel van de *Force Commander* van MINUSMA. Net zoals Nederlandse MINUSMA-eenheden een beroep mogen doen op de andere eenheden van MINUSMA, mogen de overige MINUSMA-eenheden via de *Force Commander* een beroep doen op ondersteuning door de Nederlandse Chinook-helikopters. Bij de planning van de operaties van de Nederlandse eenheden wordt de benodigde beschikbaarheid aan MEDEVAC-capaciteit zeker gesteld.

41

Welke mogelijkheden zijn er om andere landen, die deelnemen aan MINUSMA en gebruik zullen maken van de Nederlandse Chinook transporthelikopters, te laten betalen voor de inzet?

De inzet van de Chinook-helikopters wordt verrekend met de VN, niet met de landen die deelnemen aan MINUSMA.

42

Op welke wijze worden de extra kosten van 58,15 miljoen euro (44,35 miljoen euro plus 13,8 miljoen euro) binnen de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) gedekt?

De kosten voor 2014 (€ 33,8 miljoen, waarvan € 20 miljoen voor transporthelikopters en € 13,8 miljoen voor beschermende containers) worden gedekt uit de HGIS-eindejaarsmarge 2013. De kosten voor 2015 (€ 17,85 miljoen voor transporthelikopters) worden gedekt uit de HGIS-reservering voor onvoorziene uitgaven. Voor 2016 is er ruimte in het BIV ter dekking van de aanvullende kosten (€ 6,5 miljoen voor transporthelikopters).

43

Hoeveel ruimte is er nog binnen de HGIS-nota om nog meer onvoorziene kosten te dekken?

Meerkosten dienen binnen het BIV te worden opgevangen. Hiervoor is geen reservering opgenomen binnen de HGIS.

45

Wat zijn de oorzaken van de stijging van de kosten voor voedsel, water en infrastructurele werkzaamheden?

In de initiële raming is geen rekening gehouden met de kosten van voeding en drinkwater omdat de VN de Nederlandse eenheden hiervan zouden voorzien. Later bleek dat de manier waarop de VN voeding aanleveren niet aansluit bij het kookstelsel dat Defensie in gebruik heeft. Dit maakte de inhuur van een mobiele keuken en personeel voor voedselbereiding- en verstrekking noodzakelijk.

Daarnaast bleken de VN uitsluitend ongezuiverd water te leveren. Nederland is zelf verantwoordelijk voor de zuivering en botteling van dit water. Nederland heeft echter geen botteling-installatie en gaat daarom over op de inkoop van water in flessen.

Omdat de VN niet in staat zijn gebleken om het Nederlandse kamp op korte termijn te bouwen, is besloten de bouw zelf uit te voeren. Dit leidt tot hogere kosten voor infrastructurele werkzaamheden, die gedeeltelijk worden vergoed.

In een later stadium is als reactie op indirecte raketbeschietingen besloten beschermende containers te gebruiken in plaats van tenten. Dit zorgt ook voor een stijging van de kosten.

46

Hoeveel lager waren de additionele uitgaven van 44,35 miljoen euro voor de helikopters uitgevallen indien direct was besloten om drie Chinook transporthelikopters aan de Nederlandse bijdrage voor MINUSMA toe te voegen?

De totale additionele uitgaven zouden niet lager zijn uitgevallen. Bij het toevoegen van de drie Chinook-transporthelikopters aan MINUSMA wordt in de planning rekening gehouden met het reeds aanwezige personeel en materiaal.